

РОЗДІЛ V. ПРОБЛЕМИ БОРТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ ТА ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 343.982

В. С. Бондар

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ОКРЕМОГО ВЧЕННЯ ПРО ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті на підставі результатів аналізу наукових проблем систематизовано передумови формування окремого вчення про інформаційно-аналітичне забезпечення криміналістичної діяльності. Розглянуто новітні методи аналізу, які застосовуються в практиці досудового розслідування кримінальних правопорушень і судово-експертній діяльності у сфері кримінального судочинства.

Визначено структуру концепції інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності та обґрунтовано потребу чіткого визначення процесуального статусу суб'єктів її проведення.

Ключові слова: *аналіз, база даних, ідентифікація, інформаційно-аналітичне забезпечення, інформація, інформаційна система, кластерний аналіз, контурний аналіз, кореляція, криміналістична діяльність, розпізнавання образів.*

Постановка проблеми. Період становлення й розвитку криміналістичних концепцій, виникнення нових теорій та вчень, зміна й доповнення вже сформованих мали та мають власні об'єктивні передумови. Як такі насамперед виступають накопичені знання в криміналістичній науці та досвід у практичній діяльності, спрямований на реалізацію її основних положень. Тут можна виділити емпіричні (досвід застосування криміналістичних засобів, прийомів та методів у боротьбі зі злочинністю) та теоретичні передумови (наукові розробки, у процесі яких розробляються вихідні криміналістичні поняття та категорії, принципи, гіпотези).

З подібної позиції, на нашу думку, слід розглянути й наявність передумов для формування окремого вчення про інформаційно-аналітичне забезпечення криміналістичної діяльності.

Обидві згадані вище передумови можна спроектувати й на розвиток окремого вчення про інформаційно-аналітичне забезпечення криміналістичної діяльності. Зазначений комплекс передумов обов'язково передусе створенню вчення, є його джерелом, проте між теоретичними та емпіричними передумовами стоїть ще одна об'єднувальна ланка, яка є головною поступальною енергією, котра стимулює формування науково обґрунтованого вчення. Цією ланкою виступає наукова проблема.

Процес пізнання вчення починається з виявлення певної проблемної ситуації, коли нові виявлені факти сучасної дійсності неможливо пояснити з позиції вже накопичених знань або науково обґрунтованих учень, або коли ці факти вступають з ними в протиріччя; саме в цьому випадку ситуація стає тим фактором, який викликає до життя потребу в створенні нового та перегляді старого наукового вчення. Тому є необхідним прослідкувати ті шляхи, які можуть привести до виявлення нових криміналістичних

наукових проблем, нових протиріч між фактами та накопиченим знанням, а отже стимулювати наукові розробки в цій галузі. П.Л. Капіца слушно зазначив: «Найбільш міцні поштовхи в розвитку теорії ми спостерігаємо тоді, коли вдається знайти неочікувані експериментальні факти, які суперечать встановленим поглядам. Якщо такі протиріччя вдається довести до більшої гостроти, то теорія повинна змінитись й, відповідно, розвинути» [1, с. 15].

Визначаючи роль науки в сучасному суспільстві, відомий німецький філософ М. Хайдегер виклав її сутність у лаконічній, але емній за змістом тезі: «Наука є теорія дійсного». Розкриваючи ж її сутність та вказуючи на потребу розмежування предметних галузей дослідження, він підкреслював, що відмежоване повинно бути подано як ціле, тобто як окрема галузь знань спеціалізованої науки. До того ж таке розмежування не повинно відривати самостійні науки одна від іншої, адже на їх межах створюється та взаємодія, завдяки якій вичленовуються суміжні комплекси проблем [6, с. 245-246].

У теорії та практиці інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності на сучасному етапі накопичився широкий комплекс таких проблем, для вирішення яких потрібна:

1) інтеграція знань із суміжних з криміналістикою та судовою експертологією фундаментальних і прикладних (насамперед з оперативно-розшуковою діяльністю) наук. За поодинокими винятками не ввійшла ще в практику постійна комплексна систематизація відомостей про злочинну діяльність. Отже, такі знання здатні пояснити специфічну природу всієї різноманітності ознак носіїв і джерел інформації для цілей, спрямованих на встановлення особи злочинця та вирішення інших завдань виявлення й досудового розслідування кримінальних правопорушень;

2) належне нормативне врегулювання діяльності зі збору, накопичення, обробки, аналізу й синтезу даних для обґрунтування та ухвалення рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні уявлення про інформаційно-аналітичне забезпечення криміналістичної діяльності сформувалися на підставі результатів глибокого аналізу судової, слідчої та експертної практик. На сьогоднішній день не всі з наявних концептуально сформульованих положень є безсумнівними. Ретроспективний аналіз дозволяє виділити ті проблеми, при розробці яких сформувалися сучасні уявлення про інформаційно-аналітичне забезпечення криміналістичної діяльності.

Розроблені питань ефективного забезпечення інформацією процесу розслідування злочинів присвячені роботи Ю.П. Аленіна, Р.С. Белкіна, Ю.Ф. Жарікова, В.А. Журавля, А.В. Іщенко, А.В. Кокіна, Ю.О. Мазніченка, В.В. Лисенка, Є.Д. Лук'янчикова, Б.Г. Розовського, М.Я. Сегає, В.В. Тіщенко, В.О. Федоренка, В.Г. Хахановського, В.Ю. Шепітька, О.М. Яковця та інших учених, які фактично сформували систему сучасних наукових уявлень у цій галузі.

Формування цілей. Утім слід визнати, що у вітчизняній спеціальній юридичній літературі проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності в комплексі не розглядалися. Саме тому метою статті є систематизація проблемних ситуацій як передумов створення

окремого вчення про інформаційно-аналітичне забезпечення криміналістичної діяльності.

Виклад основного матеріалу. *Перша проблемна ситуація* пов'язана з необхідністю застосування теоретичних положень, раніше розроблених криміналістичних концепцій для пояснення нових фактів та явищ. У науці з розвинутою теоретичною базою ця проблема стає такою, що переважає, оскільки будь-яке нове явище сучасної дійсності, що охоплюється предметом цієї науки, стає можливим оцінювати під кутом зору теорій, а не емпіричних узагальнень.

У галузі інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності така проблема виявляється, наприклад, у впливі основних положень теорії судової ідентифікації на розробку спеціальних методів криміналістичного дослідження матеріально фіксованих та ідеальних слідів-відображень, які ще не були об'єктом спеціального вивчення в криміналістиці, або потребують подальшого вдосконалення. Такі методи, наприклад, можуть бути пов'язані з виявленням основних маркерів зовнішнього обліку, які вступають у кореляційний зв'язок з ознаками антропологічного типу. Інший приклад – вирішення проблеми ідентифікації вогнепальної стрілецької зброї за слідами на стріляних кулях, якою є періодична стійкість індивідуальних ознак-трас у слідах.

Оцінка унікальності наборів суміщених трас у слідах на кулях спирається на практичний досвід експерта та, власне, є його суб'єктивним рішенням. Відсутність методики такої оцінки створює проблеми для об'єктивного обґрунтування категоричних позитивних висновків. Наслідком цього є проблема коректного формування пріоритетного списку за результатами автоматичного пошуку, проведеного автоматизованими балістичними ідентифікаційними системами (АБІС).

На сьогодні кількісними умовами обґрунтування висновку про тотожність є критерії, запропоновані А. Біазотті в методі «трас, що послідовно збігаються» (CMS), у подальшому розвинутому Дж. Мюрдоком, Б. Мораном та іншими. Сутність цього методу полягає в підрахунку числа серій з трасами, що послідовно збігаються, та числа трас у кожній серії. Відповідно до цієї методики для обґрунтування категоричного позитивного висновку для двомірних зображень потрібна серія не менше ніж з восьми трас, що послідовно збігаються, або двох серій не менше ніж по п'ять трас, що послідовно збігаються в кожній (рис. 1).

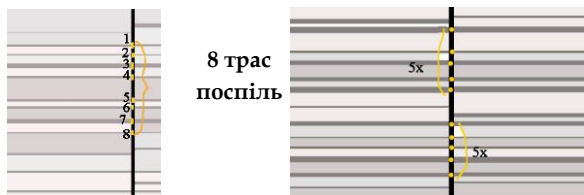

Рис. 1. Критерії Біазотті для 2-мірних зображень слідів:

1. Суміщення не менше восьми послідовно розташованих трас у одній серії;
2. Суміщення в двох серіях не менше ніж по п'ять трас у кожній

Проте така методика має низку недоліків. По-перше, у ній не враховується число трас у слідах, що порівнюються. По-друге, ці критерії є знадмірно суворими та не завжди дозволяють обґрунтувати категоричний позитивний висновок навіть у випадках, коли він є очевидним для експерта. Завдання розрахунку ймовірності випадкового збігу наборів трас у порівнюваних слідах не має суворого вирішення, адже існує багато неконтрольованих параметрів, що впливають на процес слідоутворення. Тому рішення може бути знайдено тільки в ймовірнісній формі при низці припущень, що спрощують.

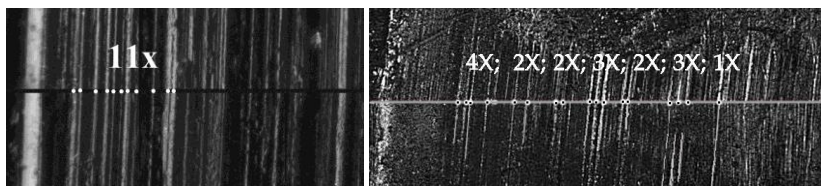

Рис. 2. На рис. 2 факт тотожності не викликає сумнівів, але всі серії містять менше п'яти трас, що послідовно збігаються, тобто формально не задовольняють критерію Біазотті

Недарма професор В.Я. Колдін зазначив, що при проведенні роздільного дослідження актуальними завданнями є: усунення шумів, тобто сигналів тієї ж фізичної природи, що й досліджуваний, але тих, що виникають не в результаті впливу об'єкта, який ідентифікується, а з інших причин і тому є такими, що перешкоджають встановленню його властивостей; потреба посилення інформаційного сигналу, особливо коли рівень інформаційного сигналу наближається до порогових розмірів його сприйняття [2]. Таким чином, першим завданням, яке потрібно вирішити при проведенні ідентифікаційних досліджень, – це виділення корисної інформації про ознаки каналу стволу шляхом фільтрації трас, які виявилися в слідах трас випадково від тих, що повторюються на інших кулях, стріляних з одного екземпляру зброї. Ознаки, які відображуються на всіх кулях, стріляних з одного екземпляру зброї, слід вважати абсолютно стійкими. Якщо вони повторюються тільки в слідах на окремих кулях – періодично стійкими. Другим завданням є врахування значущості ознак, що збігаються при порівняльному дослідженні слідів. Третім завданням є розробка алгоритму порівняння трас у слідах на досліджуваній кулі з відповідними узагальненими ознаками каналу стволу, що відобразились у слідах на експериментальних кулях. Четвертим завданням є розробка коректної методики підрахунку коефіцієнту подібності ознак зброї, що відобразились у слідах на досліджуваній кулі, з узагальненими ознаками відповідних слідів екземплярів зброї, що перевіряється. Вирішення цих завдань складає основні принципи ідентифікації зброї з урахуванням стійкості відображення в слідах ознак зброї та підвищить ефективність інформаційного пошуку з використанням технологічних можливостей АБІС.

Друга проблемна ситуація зумовлена використанням готових наукових рішень у інших галузях знань для пояснення нових виявлених фактів та закономірностей у рамках діяльності, спрямованої на інформаційно-аналітичне забезпечення виявлення та досудового розслідування кримінальних правопорушень. Ця проблема є відображенням інтегрування та трансформування в криміналістичній науці положень природничих і технічних наук, які стосуються сучасних досягнень у сфері досліджень об'єктів для вирішення завдань різної природи. Таке запозичення породжує нові проблеми внутрішнього характеру, а вирішення здійснюється суто на теоретичному рівні.

Третя проблемна ситуація є результатом узагальнення відомих криміналістичних проблем. Подібне узагальнення веде до виникнення нової криміналістичної проблеми лише за умови, коли об'єднувані проблеми криміналістики та судової експертології мають загальні точки дотику, що дозволяють шукати спільні шляхи їх вирішення. Такою загальною точкою дотику в нашому випадку є закономірності формування криміналістично значущої інформації про різні об'єкти.

Четверта проблемна ситуація виходить з критичного ставлення до відомих у криміналістиці рішень раніше визначених проблем. Таке переосмислення стосується не тільки спірних формулювань висновків, а й таких рішень, які свого часу стали загальноновизнаними, але в сучасних умовах, з появою нових інноваційних технологій, які використовує сучасна наука, потребують перегляду та переоцінки. З точки зору інформаційно-аналітичного забезпечення потребують перегляду й переоцінки засоби та зміст методів дослідження, аналізу та синтезу інформації, окремих об'єктів.

П'ята ситуація бачиться в узагальненні результатів практичного застосування криміналістичних засобів і методів, спрямованих на дослідження окремих об'єктів. Узагальненим буде вважатися не тільки досвід експериментальних криміналістичних досліджень, але й досвід застосування запозичених засобів і методів у тих галузях знань, де вони розроблювались.

Одним з найбільш значущих наслідків побудови, розвитку та вдосконалення сучасних положень криміналістичних учень, зокрема тих, що охоплюють галузь інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності, галузі дослідження окремих криміналістичних об'єктів (зовнішності, зброї тощо) є процеси інтеграції та диференціації застосовуваних наукових знань. Подібні процеси створили сприятливе підґрунтя для виникнення принципово нових за своїм змістом комплексних концепцій.

Слушно зазначає Ф.В. Лазарев: «Комплексні науки являють собою результат наближення галузей знань, які раніше різко відрізнялися й за змістом, й за використовуваним способом дослідження. Вони є особливою галуззю знання; виникають та розвиваються не як «пучок» незалежних положень, об'єднаних однією назвою, а як система знань зі своїм специфічним концептуальним, понятійним та категоріальним апаратом» [3, с. 41].

Причинами формування комплексного криміналістичного вчення про інформаційно-аналітичне забезпечення криміналістичної діяльності є:

1) зростання обсягу фундаментальних і прикладних криміналістичних досліджень зовнішності людини, зброї, рук та інших об'єктів, про що свідчить збільшення числа монографій і дисертаційних робіт на цю тему;

2) прискорений розвиток тих галузей знань, дані яких активно використовуються в криміналістичній діяльності, спрямованій на встановлення особи;

3) підвищення суспільної значущості знань про інформаційно-аналітичне забезпечення криміналістичної діяльності у зв'язку з актуальними проблемами боротьби зі злочинністю, що виникають;

4) модернізація з огляду на об'єктивні фактори сучасного інноваційного потенціалу криміналістичних засобів і методів дослідження криміналістичних об'єктів.

Структура концепції інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності уявляється такою:

1) визначення понятійного змісту: формулювання поняття та змісту інформаційно-аналітичного забезпечення як наукового криміналістичного напрямку; визначення складових елементів цього вчення з урахуванням узагальнення знань у галузі теорії оперативно-розшукової діяльності, судової балістики, дактилоскопії, кримінального процесуального права, інформаційного права; визначення кола об'єктів і суб'єктів інформаційно-аналітичного забезпечення; формулювання принципів та напрямів використання результатів такої діяльності;

2) формування засад класифікації ознак певних криміналістичних об'єктів.

Основою створення бази даних для автоматизації обліків є механізм формування інформаційно-довідкового забезпечення. Будь-який об'єкт – плаский (двовірний) або об'ємний (тривірний) – є комплексною системою точок у просторі. Саме комплексна система дозволяє експертам визначати об'єкт як сукупність властивостей, що виділяють його серед інших. Сучасні програмно-технічні комплекси базуються на новітній технології ідентифікації. Її основу складають не «комплекс властивостей» об'єкта, а «комплекс точок об'єкта». Саме комплекс просторово розташованих точок формує об'єкт, його зовнішня поверхня сприймається суб'єктами пізнання – експертами. Чим більшою кількістю точок (у математичній системі координат X, Y, Z) відображується об'єкт, що пізнається (слід пальця руки, відгиск печатки, підпис або тривірний портрет людини), тим вище ступінь його ідентифікації в базі даних (визначення групи, роду та встановлення шуканого).

При ідентифікації з використанням інформаційно-пошукових систем її ступінь має вираз у відсотках. Якщо число індивідуальних ознак, що збіглися, мале, то ступінь ймовірності (у відсотках), що це саме той шуканий об'єкт, а не інший, буде достатньо невисоким. Збільшення числа введених ознак (ідентифікаційних точок) та їх збігів закономірно приводить до збільшення ступеня ймовірності (у відсотках) того, що об'єкт, знайдений у базі, характеризується як той самий – шуканий (той, що ідентифікується).

Отже, створення бази даних для АІПС потребує формування такого опису об'єкта, який пов'язаний з виділенням його стійких ознак (властивостей) в обсягу, достатньому для його ідентифікації та здійснення ідентифікаційного пошуку. Послідовність (методика) формалізації опису матеріальних об'єктів при формуванні довідкової бази даних для АІПС складається з таких етапів:

- визначення типу об'єкта, який описується;
- виявлення ознак та створення їх розгалуженої класифікації (ієрархічної системи), коли найбільш загальна ознака деталізується декількома більш специфічними та, за потреби, результатами вимірювань;
- дослідження експериментальним шляхом закономірностей слідоутворення та відображення ознак об'єктів у сліді, а також можливості їх виділення в сліді. Йдеться про перевірку адекватності отриманих результатів умовам реальності;
- кореляційний аналіз отриманої системи ознак для мінімізації кількості її елементів;
- кодування системи ознак системою знаків. До того ж бажано, щоб відслідковувалась ієрархія ознак.

Слід зазначити, що для створення складних АІПС введення інформації та її кодування здійснюється в автоматичному режимі, що забезпечує швидкодію пошукової системи та високу достовірність отримуваних результатів. За таким принципом працює більшість програмно-технічних комплексів, таких, як автоматизовані дактилоскопічні ідентифікаційні системи (АДІС) «Папілон», «Дакто 2000», «Сонда», «Морфо», «Принтрак», «NEC», АБІС, наприклад, «POISC», «IBIS», «Drag Fier», зі складання суб'єктивних портретів «ФРС-2», «Портрет», «Барс».

Сучасний стан справ визначає потребу переходу на більш високий методологічний рівень, який базується на застосуванні новітніх технічних засобів і методів аналізу. Подібна перспектива створюється при використанні цифрової та комп'ютерної техніки й може сприяти усуненню диспропорції між достатньо розробленими способами отримання інформації та «ручними» методами її обробки й аналізу. З урахуванням викладеного, слід акцентувати увагу на автоматизації вирішення ідентифікаційних завдань у судовій експертизі.

Аналіз даних та розпізнавання образів – науковий напрям, орієнтований на вивчення математичних проблем, які виникають при вирішенні задач, типових для криміналістики та судової експертології. Більшість розглядуваних у межах цього напрямку проблем виникає в ситуаціях, коли за сукупністю результатів вимірювання (або за результатами обчислення значень) характеристик яких-небудь об'єктів (матеріальних або абстрактних) треба вирішити одну зі змістовних задач: 1) за фіксованим критерієм прийняти рішення про подібність деякого об'єкта зі всіма об'єктами з множин (образів), які входять у задане кінцеве сімейство непересічних множин, кожна з яких складається зі схожих (або близьких) за цим же критерієм об'єктів; 2) розбити сукупність об'єктів на підмножини, які містять елементи, схожі (або близькі) за деяким задалегідь заданим

критерієм (завдання кластеризації); 3) у сукупності об'єктів знайти сімейство підмножин таке, щоб кожна підмножина з цього сімейства містила об'єкти, схожі між собою за деяким фіксованим критерієм (задача групування або таксономії); 4) з вимірюваних (або обчислюваних) характеристик обрати підмножину найменшої потужності, достатню для розбиття заданої множини об'єктів на підмножини схожих (або близьких) за деяким критерієм об'єктів (задача селекції значущих характеристик).

Наукові дослідження в галузі аналізу даних та розпізнавання образів пов'язані з дослідження моделей, принципів та критеріїв класифікації сукупності об'єктів та прийняття рішення про схожість об'єктів. Предметом дослідження є математичні задачі, до вирішення яких зводяться змістовні проблеми. Мета досліджень – методи та алгоритми вирішення цих задач.

Практична актуальність досліджень зумовлена неослабною затребуваністю методів та алгоритмів аналізу даних і розпізнавання образів у широкому спектрі комп'ютерних технологій різного призначення.

Продемонструємо це на прикладі перевірок за великими масивами гільзотек, для яких широко використовуються АБІС. Часто пошук парних слідів бойків у автоматичному режимі базується на підрахунку функцій взаємної кореляції. Такий підхід потребує великих часових витрат у випадку пошуку за великою базою даних. До того ж, оцінка ступеня збігу зображень слідів бойків, які містять ознаки у вигляді великих плям невизначеної форми, методом кореляційного аналізу не є ефективною. Це зумовлено тим, що такі ознаки займають значну частину зображення сліду бойку й тому вибірковість цієї методики стає низькою.

Окремі автори пропонують поділяти індивідуальні ознаки сліду бойку за основними морфологічними типами: великі невизначеної форми, дрібні невизначеної форми (порівнювані з шорсткістю поверхні капсуля), у вигляді контурів, нашарувань або наборів трас. Для кожного морфологічного типу ознак доцільно використовувати адаптовані алгоритми, котрі дозволяють їх ефективно виділяти та порівнювати [5, с. 197-202].

Для попереднього аналізу слідів бойків з подальшою оцінкою максимуму модулю нормованого скалярного твору контурів індивідуальних ознак, поданих у вигляді великих плям невизначеної форми, у літературі пропонується використовувати метод *кластерного аналізу*.

Для опису індивідуальних ознак використовувалися їх дескриптори (характеристики), які не залежать від орієнтації зображення: площа, периметр, максимальний і мінімальний моменти інерції. Дескриптори формують вектор станів ознаки (простір ознак), а кластерний аналіз дозволяє на основі порівняння таких векторів формулювати висновки про подібність слідів. Чим ближче до досліджуваного сліду розташовується об'єкт з тестового масиву, тим більше між ними подібності за даними дескрипторами. Це суттєво скорочує кількість обчислень при порівнянні слідів бойка, адже потрібно оцінювати вектор, який містить значення, а не розраховувати функцію крос-кореляції для напівтонових зображень.

Для подальшого скорочення кола пошуку «парних» слідів необхідно провести додатковий аналіз слідів з попереднього списку, сформованого за дескрипторами, які описують форму об'єкта. До таких дескрипторів можна віднести контури, побудовані по зовнішній межі виділених ознак.

Застосування *контурного аналізу*. Контури об'єкта містять досить багато інформації про його форму. Подання ознак у вигляді контурів є особливо актуальним, коли зображення подано в бінарному вигляді та вся інформація міститься тільки в межах об'єктів. Для подання ознак у вигляді контурів межа кожної ознаки описується одиничними векторами, котрі з'єднують точки відповідно до напрямів 8-пов'язаної системи. Як координати використовуються комплексні числа. Такі контури мають низку цінних властивостей, а саме: максимальне значення модуля нормованого скалярного твору контурів у просторах комплексних чисел є інваріантним їх повороту, положенню на площині та масштабу.

У цілому, застосування контурного аналізу для порівняння індивідуальних ознак невизначеної форми дозволяє суттєво скоригувати (скоротити) пріоритетний список, який було отримано через порівняння дескрипторів.

3) розробка функціональних засад концепції інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності.

З огляду на сучасні можливості алгоритмів розпізнавання образів (наприклад, різноманітних біометричних показників людини), можна твердити про можливість і потребу встановлення зв'язків між дактилоскопічною та портретною ідентифікацією, яка фіксується в різних автоматизованих ідентифікаційних системах. Такий підхід створює умови для функціонування всієї системи на якісно новому рівні – рівні інформаційно-аналітичної обробки інформаційних масивів. В аналітичній обробці виділяються як ключові завдання збір та обробка експериментальних даних і розрахункових судово-експертних методик, а також аналіз зображень в судово-експертних дослідженнях. До того ж сутність інформаційно-аналітичного забезпечення можна виразити формулою «вихідна інформація – суб'єкт судово-експертної діяльності – технологія та техніка судово-експертної діяльності – потрібна інформація», котрий можна зрозуміти як процес руху криміналістично значущої інформації з моменту її отримання до моменту обробки спеціальними суб'єктами із застосуванням спеціальних знань і науково-технічних засобів і технологій для вирішення судово-експертних задач.

Реалізація цього напрямку має проходити, з одного боку, через інтегрування діючих інформаційних масивів та систем експертного призначення з системами інформаційного забезпечення Національної поліції та інших підрозділів, підпорядкованих МВС України в цілому, а також інформаційних ресурсів державних та комунальних органів, громадських об'єднань, організації, інформації про посадових осіб та громадян.

Логічно очікувати, що обробка позначених інформаційних масивів відкриває нові горизонти для інформаційного пошуку. Вочевидь, що для ефективного використання отримуваних даних у діяльності з виявлення та

розслідування кримінальних правопорушень необхідним є вирішення комплексу складних організаційних, технологічних та правових проблем. На часі є створення не тільки цінної технологічної основи, але й ретельна розробка та вдосконалення відповідних правових норм, котрі чітко регулюють питання, пов'язані з порядком доступу до даних, їх обробки та використання результатів.

Повноваження поліції у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення, порядок формування та використання інформаційних ресурсів визначені ст.ст. 25-28 Закону України «Про Національну поліцію». Актуальним у цьому процесі є не тільки наявність технічних каналів зв'язку територіально розподілених інформаційних ресурсів, але більшою мірою організація централізованої та спільної аналітичної обробки інформації, накопиченої в обліках та колекціях Експертної служби та ДІТ МВС України.

Аналітична обробка має на увазі комплексне використання в процесі пошуку інформаційних ресурсів системи криміналістичної реєстрації органів внутрішніх справ (Національної поліції) та інших правоохоронних органів на предмет встановлення спільності між відсутніми елементами події злочину, які знаходяться в зв'язку з особою, причетною до вчинення злочину. Для цього пропонується створення єдиної інформаційно-комунікаційної системи, котра функціонально буде забезпечувати зв'язок між інформаційними системами Експертної служби та ДІТ МВС України з урахуванням рівнів доступу суб'єктів правозастосовної діяльності. Роль інформаційно-аналітичного забезпечення має зводитися до якісно-змістовного перетворення інформації про подію злочину для отримання результату у взаємодії елементів системи «аналітика - нове знання - процесуальне рішення». Інтеграція обліків і колекцій буде сприяти формуванню єдиного інформаційного простору та забезпеченню безперервного процесу обробки інформації на основі ресурсів органів внутрішніх справ та Національної поліції. Таким чином, система інформаційного забезпечення повинна являти собою відкритий інформаційний контур, який охоплює всі сфери діяльності людини. Також потрібним є перехід з однієї сфери в іншу за сукупністю функціональних та логічних зв'язків.

Щодо останнього питання не можна не підтримати професора Б.Г. Розовського, який стверджує, що невизначеність процесуального статусу оператора призводить до обмеження використання потенціалу інтегрованих інформаційно-аналітичних систем, а вирішення цієї проблеми бачить у доповненні наявного переліку суб'єктів кримінального процесу - криміналістом-оператором правоохоронних інформаційно-аналітичних систем та чіткою регламентацією його повноважень [4, с. 304-314].

Висновки. Уявляється, що для окремого вчення про інформаційно-аналітичне забезпечення криміналістичної діяльності вирішення спірних питань може мати вияв у:

- аналізі орієнтирів розвитку та виявленні проблем, які потребують наукового вирішення в галузі теорії та практики судової ідентифікації;

- удосконаленні наукової мови вчення за рахунок уточнення наявних та формулювання нових визначень основних понять судової ідентифікації, криміналістичного аналізу;

- упорядкуванні організаційної основи, структурного складу, комплексу принципів реалізації отождоження в кримінальному судочинстві стосовно окремих напрямів, видів і форм ідентифікації об'єктів;

- визначенні шляхів, засобів та методів вирішення завдань кримінального судочинства за допомогою інформаційно-аналітичного забезпечення;

- виробленні критеріїв оцінки результатів інформаційно-аналітичного пошуку носіїв криміналістично значущої інформації та конкретизація процесуального статусу суб'єктів, які здійснюють інформаційно-аналітичний пошук.

Використані джерела:

1. Капица П.Л. Эксперимент, теория, практика. Статьи, выступления / П.Л. Капица. – М.: Издательство «Наука». Главная редакция физико-математической литературы, 1974. – 288 с.

2. Колдин В.Я. Судебная идентификация / В.Я. Колдин. – М.: ЛексЭст, 2002. – 528 с.

3. Лазарев Ф.В. Структура познания и научная революция / Ф.В. Лазарев, М.К. Трифонова. – М.: «Высшая школа», 1980. – 125 с.

4. Розовский Б.Г. Новый субъект уголовного процесса / Б.Г. Розовский // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. – 2015. – № 2. – С. 304-314.

5. Федоренко В.А. Сравнение цифровых изображений следов бойков с доминирующими признаками в виде окружностей и дуг / В.А. Федоренко, М.В. Корнилов // Известия Саратовского университета. Новая серия. Серия Экономика. Управление. Право. – 2016. – №2. – С. 197-202.

6. Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления: Пер. с нем. – М.: Республика, 1993. – 447 с. – (Мыслители XX в.).

Стаття надійшла до редколегії 17.09.2017

Бондарь В. С. Предпосылки формирования частного учения о информационно-аналитическом обеспечении криминалистической деятельности

В статье на основе результатов анализа научных проблем систематизированы предпосылки формирования отдельного учения об информационно-аналитическом обеспечении криминалистической деятельности. Рассмотрены новейшие методы анализа, которые применяются в практике досудебного расследования уголовных правонарушений и судебно-экспертной деятельности в сфере уголовного судопроизводства.

Определены структура концепции информационно-аналитического обеспечения криминалистической деятельности и обоснована необходимость четкого определения процессуального статуса субъектом её производства.

Ключевые слова: *анализ, база данных, идентификация, информационно-аналитическое обеспечение, информация, информационная система, кластерный анализ, контурный анализ, корреляция, криминалистическая деятельность, распознавание образов.*

Bondar V. Prerequisites for the Formation of a Private Doctrine of Information and Analytical Support of Forensic Activity

The period of formation and development of forensic concepts, the emergence of new theories, changes and additions already formed, had and have their own objective preconditions. As such, first of all, the accumulated knowledge in forensic science and experience in practical activity, aimed at the implementation of its main provisions. Here we can identify empirical (positive and negative experience of using criminological means, methods and methods, empirical laws, etc.) and theoretical preconditions (scientific, theoretical developments, in the course of which initial criminalistic concepts and categories, principles, hypotheses are developed).

From such a position, one should consider the prerequisites for the formation of a separate doctrine on informational and analytical support for forensic activity.

In the theory and practice of informational and analytical support for forensic activity, at the present stage, a wide range of such problems has been accumulated which require solving:

1) the integration of knowledge of fundamental and applied fundamental (and, primarily, operational and investigative) sciences related to criminology. Such knowledge is capable of explaining the specific nature of the whole variety of features of carriers and sources of meaningful information for forensic purposes;

2) proper normative regulation of activities for the collection, accumulation, processing, analysis and synthesis of data in order to justify and make decisions.

The structure of the concept of information and analytical support for forensic activity is as follows:

1) definition of the conceptual content of informational and analytical support for forensic activity: the formulation of the concept and content of informational and analytical support as a separate teaching; definition of the constituent elements of this doctrine taking into account the generalization of knowledge in the field of the theory of operational and investigative activity, judicial ballistics, fingerprinting, criminal procedural law, information law; definition of the circle of objects and subjects of informational and analytical support; formulation of directions for using the results of this activity;

2) the formation of the basis for the classification of signs of certain forensic objects;

3) development of functional principles of the concept of information and analytical support for forensic activity.

Key words: *analysis, database, identification, information and analytical support, information, information system, cluster analysis, contour analysis, correlation, forensic activity, pattern recognition.*

УДК 343.1:351.87:34.096

О. В. Бочковий

СУЧАСНА ПРОЦЕСУАЛЬНА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ОРД ЯК ГАЛЬМО НА ШЛЯХУ ЕФЕКТИВНОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

У статті вказано на негативний вплив сучасної регламентації ОРД на ефективність розслідування злочинів. Наявні процесуальні засоби протидії злочинності не відповідають реальним потребам гарантування безпеки суспільства від злочинних проявів. Для наочності здійснено порівняння правоохоронної діяльності з іншими сферами життя суспільства та звернуто